

**KICHIK BIZNES VA BANDLIK DARAJASI
O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK**

Firdavs Ergashev

Qashqadaryo viloyati,

Qarshi davlat texnika universiteti talabasi

e-mail: efirdavs003@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznes va bandlik darajasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Kichik biznesning yangi ish o'rinlarini yaratishdagi roli, iqtisodiy faollikni oshirishdagi ahamiyati hamda aholi bandligini ta'minlashga qo'shayotgan hissasi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot jarayonida statistik ma'lumotlar va iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar kichik biznesning rivojlanishi bandlik darajasini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda uning o'rni katta ekanligi asoslab beriladi.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the relationship between small business and employment levels. It examines the role of small businesses in creating new jobs, their importance in increasing economic activity, and their contribution to ensuring employment of the population. During the research, statistical data and methods of economic analysis were used. The results show that the development of small businesses is an important factor in increasing employment levels and substantiate their significant role in ensuring economic stability.

Аннотация: В данной статье проводится научный анализ взаимосвязи между малым бизнесом и уровнем занятости. Рассматривается роль малого бизнеса в создании новых рабочих мест, его значение в повышении экономической активности, а также вклад в

обеспечение занятости населения. В ходе исследования были использованы статистические данные и методы экономического анализа. Полученные результаты показывают, что развитие малого бизнеса является важным фактором повышения уровня занятости, а также обосновывают его значительную роль в обеспечении экономической стабильности.

Kalit soʻzlar: Kichik biznes, tadbirkorlik, bandlik darajasi, yoshlar tadbirkorligi, aholi daromadlari, iqtisodiy rivojlanish, ish oʻrinlari yaratish, innovatsiyalar, hududiy rivojlanish, startaplar, iqtisodiy barqarorlik, mahalliy tadbirkorlik, moliyaviy qoʻllab-quvvatlash, iqtisodiy oʻsish.

Keywords: Small business, entrepreneurship, employment rate, youth entrepreneurship, population income, economic development, job creation, innovation, regional development, startups, economic stability, local entrepreneurship, financial support, economic growth.

Ключевые слова: Малый бизнес, предпринимательство, уровень занятости, молодежное предпринимательство, доходы населения, экономическое развитие, создание рабочих мест, инновации, региональное развитие, стартапы, экономическая стабильность, местное предпринимательство, финансовая поддержка, экономический рост.

Kirish

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik bozor iqtisodiyoti sharoitida mamlakat iqtisodiy tizimining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida eʼtiborga molikdir. Ushbu sektor nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki bandlikni taʼminlash va aholi daromadlarini koʻpaytirishda ham muhim rol oʻynaydi. Soʻnggi oʻn yilliklarda rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi shuni koʻrsatadiki, kichik biznesning samarali faoliyati mamlakat ichki bozorida iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, innovatsiyalarni joriy

etish va hududiy rivojlanishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.03.2025 yildagi Kichik va O'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PF-50-son¹ qarori ham kichik biznesning muhimlik darajasini belgilab bergan holda, uni rivojlantirishni ko'zda tutadi.

Kichik biznesning iqtisodiy tizimdagi o'rnini bir necha jihatdan ahamiyatlidir: birinchidan, u yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarish hajmini oshirishga hissa qo'shadi; ikkinchidan, ish bilan band aholi sonini ko'paytiradi, natijada bandlik darajasini yaxshilaydi; uchinchidan, mahalliy daromadlarni oshirish orqali aholining ijtimoiy barqarorligini mustahkamlaydi. Shu sababli, kichik biznesning rivojlanishi va uning bandlikka ta'siri mamlakat iqtisodiy siyosatida alohida o'rin egallaydi.

Yoshlar tadbirkorligi bu jarayonda muhim omil hisoblanadi. Yoshlar iqtisodiyotga faol jalb qilinishi, startap loyihalarini amalga oshirishlari va kichik biznes subyektlarini yaratishlari natijasida yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi. Shu bilan birga, yosh tadbirkorlar innovatsion yechimlar va yangi xizmat turlarini ishlab chiqarish orqali mahalliy iqtisodiyotning samaradorligini oshiradi.

Ushbu maqolada kichik biznesning bandlik darajasiga ta'siri, ish o'rinlarini yaratishdagi roli, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish va aholi daromadlariga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari, Jahon bankining iqtisodiy hisobotlari va ilmiy maqolalardan foydalanilgan. Shu bilan birga, diagrammalar va statistik tahlil usullari yordamida kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini vizual tarzda ko'rsatiladi.

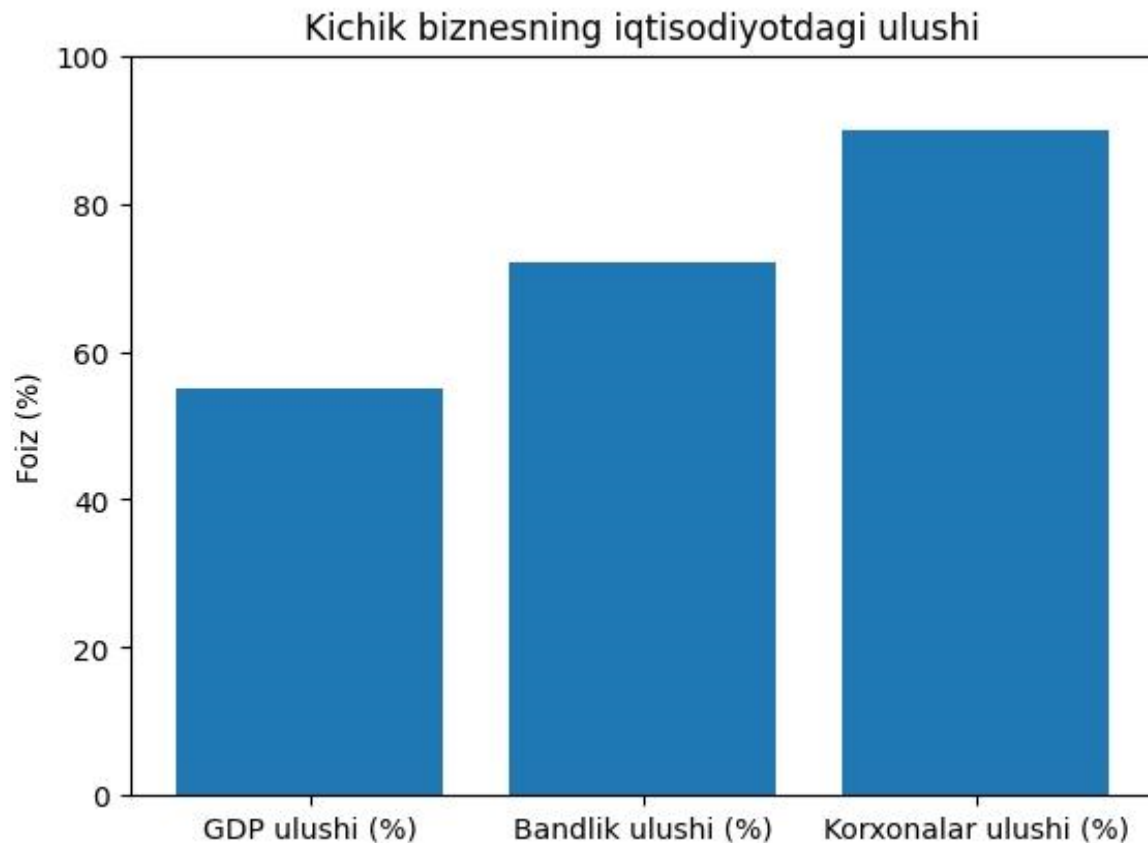
Kirish qismida aniqlangan asosiy masala shundan iboratki, mamlakat iqtisodiyotida kichik biznesning samarali faoliyati bandlik darajasini oshirish, yoshlarni tadbirkorlikka jalb qilish va aholining daromadlarini barqaror

¹ <https://lex.uz/docs/-7444738#-7445607>

ravishda oshirishga qanchalik ta'sir qilishi. Shu sababli, maqolaning keyingi bo'limlarida kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushi, ish o'rinlarini yaratishdagi roli, innovatsion faoliyati va hududiy rivojlanishga ta'siri batafsil tahlil qilinadi.

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes mamlakat iqtisodiyotida nafaqat yalpi ichki mahsulotni oshirish, balki bandlik darajasini yaxshilash, aholi daromadlarini barqarorlashtirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida yig'ilgan statistika, sektorlararo tahlil va yoshlar tadbirkorligi bo'yicha ma'lumotlar asosida bir nechta muhim xulosalar chiqarildi.

Kichik biznesning eng sezilarli ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri — yangi ish o'rinlarini yaratishdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ish bilan band aholining 70–75%i kichik biznes orqali bandlikka ega. Bu esa, ayniqsa, yoshlar va ayollar uchun muhim imkoniyat yaratadi.

1-rasm. O'zbekiston iqtisodiyotidagi kichik biznesning ulushi

Bu diagrammada Kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushi. Bu diagramma orqali GDP Share (yalpi ichki mahsulotdagi ulush), Employment Share (band aholi ulushi) va Enterprise Share (korxona sonidagi ulush) ko'rsatilgan. Ushbu ko'rsatkichlar kichik biznesning mamlakat iqtisodiyotida qanchalik samarali ishlashini aniq ifodalaydi.

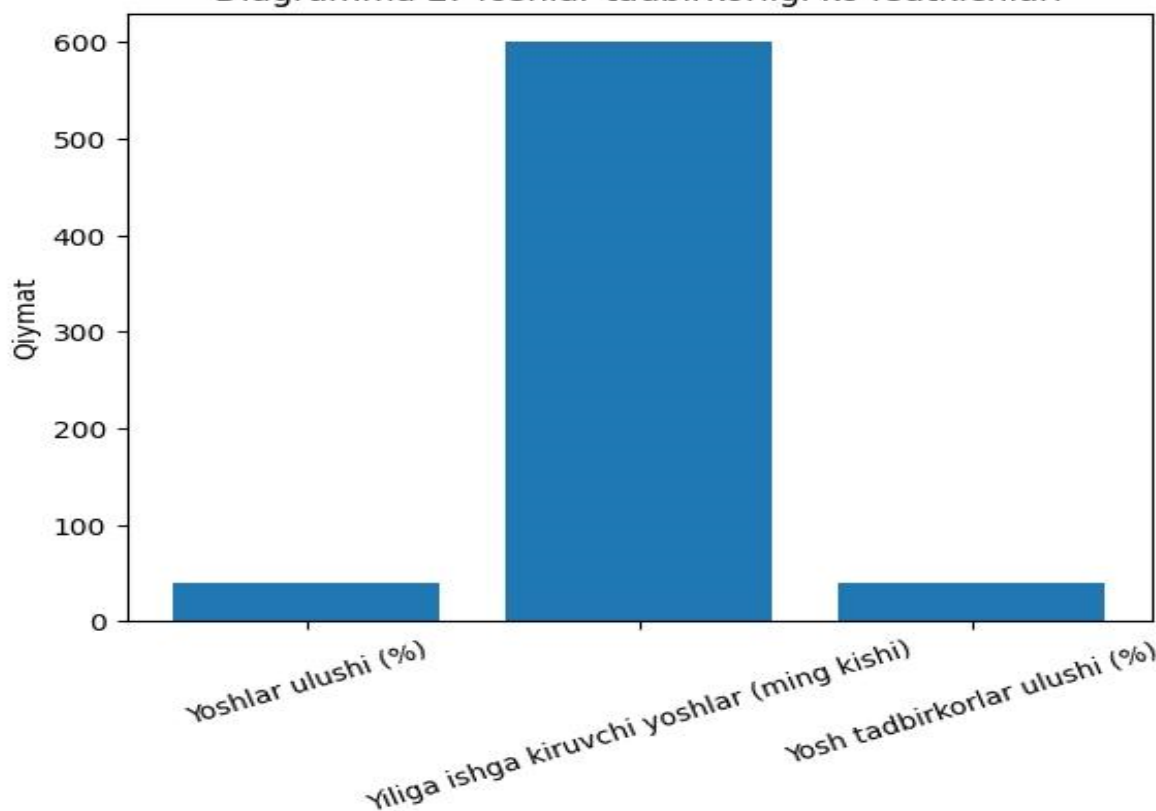
Yoshlar tadbirkorligi iqtisodiyotga yangi g'oyalar, innovatsiyalar va yangi ish o'rinlarini olib kiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki:

Yoshlar ishga kirishining yillik hajmi – 600 ming kishi;

Yosh tadbirkorlar ulushi – 40%;

Yoshlar iqtisodiy faollikka jalb qilinishi, yangi startap loyihalarini yaratish orqali mamlakatda innovatsion rivojlanishni rag'batlantiradi.

Diagramma 2: Yoshlar tadbirkorligi ko'rsatkichlari

2-rasm. O'zbekiston iqtisodiyotidagi yoshlar tadbirkorligi ko'rsatkichi

Bu diagrammada yoshlar tadbirkorligi ko'rsatkichlari. Bu diagramma yoshlar ulushi, yillik ishga kiruvchi yoshlar soni va yosh tadbirkorlar ulushini vizual tarzda ko'rsatadi.

Kichik biznesning turli iqtisodiy sohalarda faoliyat yuritishi iqtisodiy tizimning barqarorligini oshiradi. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki:

Savdo sektori – 38% (yetakchi sektor);

Ishlab chiqarish – 15%;

Qishloq xo'jaligi – 8%;

Qurilish – 7%;

Xizmatlar – 7%.

Bu natijalar shuni ko'rsatadiki, savdo va ishlab chiqarish sohalari yangi ish o'rinlari yaratish va daromadlarni oshirishda asosiy yo'nalishlar sifatida ajralib turadi. Shu bilan birga, xizmatlar va qishloq xo'jaligi sohalari hududiy bandlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu diagrammani ham chiqarib ber

Kichik biznesning rivojlanishi aholining daromad darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yangi ish o'rinlari yaratish orqali kichik biznes mahalliy aholi daromadlarini barqaror oshirish imkonini beradi. Ish bilan bandlik ortishi nafaqat shaxsiy daromadlarni ko'paytiradi, balki oilalarning iqtisodiy holatini yaxshilash, iste'mol xarajatlarini oshirish va jamg'arma imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Kichik biznesning aholi daromadlariga ta'siri bir necha jihatdan amalga oshadi:

1. Bandlikni oshirish: Kichik biznes subyektlari ko'plab ish o'rinlari yaratadi, natijada ish bilan band aholining daromadi oshadi. Ayniqsa, qishloq va chekka hududlarda bu jarayon ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

2. Mahalliy iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish: Kichik biznesning rivojlanishi mahalliy ishlab chiqarish va xizmatlar ko'lamini kengaytiradi. Bu esa daromadlarni faqat ish haqi bilan emas, balki qo'shimcha iqtisodiy faoliyatlar orqali ham oshirish imkonini beradi.

3. Yoshlar va ayollar daromadlarini oshirish: Yoshlar tadbirkorligi va kichik biznesdagi ayollar ishtiroki aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishga yordam beradi. Yosh tadbirkorlar yaratgan ish o‘rinlari orqali iqtisodiyotga jalb qilingan yoshlar daromadlarini oshiradi, shuningdek, ayollar uchun iqtisodiy mustaqillik imkoniyatini yaratadi.

4. Ijtimoiy barqarorlik va kambag‘allikni kamaytirish: Kichik biznesning aholi daromadlariga ta’siri faqat iqtisodiy jihatdan emas, balki ijtimoiy jihatdan ham seziladi. Daromadlarning oshishi kambag‘allikni kamaytirishga, hududiy migratsiyani pasaytirishga va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, kichik biznes orqali yaratilgan ish o‘rinlari, yangi tadbirkorlik loyihalari va innovatsion faoliyat aholining umumiy daromad darajasini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, bu jarayon hududiy rivojlanish va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Kichik biznesning iqtisodiyotdagi ta’siri innovatsion faoliyat va iqtisodiy barqarorlik orqali namoyon bo‘ladi. U yangi mahsulot va xizmatlarni yaratadi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etadi hamda startap loyihalarini rivojlantiradi.

Iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda kichik biznes quyidagi yo‘nalishlarda samarali:

Mahalliy hududlarda ish o‘rinlari yaratish va bandlikni oshirish;

Aholi daromadlarini barqaror oshirish;

Bozor raqobatini kuchaytirish;

Davlat grantlari va soliq imtiyozlari orqali innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash.

Shunday qilib, kichik biznesning innovatsion faoliyati va iqtisodiy barqarorlikka qo‘shgan hissasi mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishi va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznesning iqtisodiyotga ta'siri kompleks va ko'p qirrali. U:

Ish o'rinlarini yaratadi;

Yoshlar tadbirkorligini rag'batlantiradi;

Mahalliy hududlarda daromadlarni oshiradi;

Innovatsion faoliyatni kuchaytiradi;

Hududiy va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Shu sababli, kichik biznesni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash uchun davlat siyosati, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati va yoshlar tadbirkorligi dasturlarini kengaytirish muhimdir.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes mamlakat iqtisodiyotida muhim ijtimoiy-iqtisodiy rol o'ynaydi. U yangi ish o'rinlarini yaratish orqali bandlikni oshiradi, yoshlar tadbirkorligini rivojlantiradi va aholi daromadlarini barqarorlashtiradi.

Kichik biznesning innovatsion faoliyati bozor raqobatini kuchaytiradi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga yordam beradi va hududiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Shu sababli, davlat tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlash, moliyaviy resurslar va inkubator dasturlarini kengaytirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi uchun muhimdir.

Natijada, kichik biznesning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy barqarorlik, hududiy bandlik va aholining yashash darajasini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, O. (2021). Kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi roli. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Islomov, R. (2020). Bandlik va yoshlar tadbirkorligi: statistik tahlil. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiy tadqiqotlari markazi.

3. Davlat statistika qo‘mitasi. (2025). O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy ko‘rsatkichlari: yil yakunlari statistik hisobot. Toshkent: Davstat.
4. Qodirov, A. (2019). Mahalliy tadbirkorlik va aholi daromadlari. Toshkent: Iqtisodiy ilmiy jurnali, 3(12), 45–56.
5. Jahongirov, S. (2022). Kichik biznes va innovatsiyalar: iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash. Toshkent: Innovatsion iqtisodiyot nashriyoti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.03.2025 yildagi Kichik va O‘rta biznesning iqtisodiyotdagi o‘rnini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi PF-50-sonli farmoni